

۲۰۴۷۸۳۰

تحليل راهبردى مناطق مرزى سيستان و بلوچستان از منظر اصول پدافند غير عامل

مؤلفان:

دکتر مهدى رحمانيان کوشکى

دکتر يعقوب زارحى

**NAGHOOS
PUBLICATION**

۱۳۹۸

**NAGHOOS
PUBLICATION**

برای خرید Online به آدرس زیر مراجعه کنید:

www.naghoospress.ir

انتشارات ناگوس

نام کتاب	: تحلیل راهبردی مناطق مرزی سیستان و بلوچستان از منظر اصول پدافند غیر عامل
ناشر	: انتشارات ناگوس
مؤلف	: مهدی رحمانیان کوشکی، یعقوب زارعی
چاپ اول	: ۱۳۹۸
تیراژ	: ۵۰۰ جلد
چاپ و صحافی	: ناخنجان
ناظر چاپ	: یاسمن تجملی محدث
قیمت	: ۲۰۰,۰۰۰ ریال
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۷۳-۱۹۸-۰
ISBN	: 978-600-473-198-0

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است. تکثیر، تماش یا قسمتی از این اثر به صورت حرفه‌ای یا چاپ مجدد، چاپ افست، پلی‌کپی، فتوکپی و انواع دیگر چاپ ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
شناسه سروده
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی

: رحمانیان کوشکی، مهدی، ۱۳۶۶-
: تحلیل راهبردی مناطق مرزی سیستان و بلوچستان از منظر اصول پدافند غیر عامل
مؤلفین/مهدی رحمانیان کوشکی، یعقوب زارعی.
: تهران: انتشارات ناگوس، ۱۳۹۸.
: ۱۴۴ ص.
: ۹۷۸-۶۰۰-۴۷۳-۱۹۸-۰ بها: ۲۰۰,۰۰۰ ریال

: مرزها-ایران-سیستان و بلوچستان
Boundaries—Iran—Sistan and Bluchestan(Province)
: دفاع غیر نظامی —ایران—سیستان و بلوچستان
Civil defense—Iran—Sistan and Bluchestan
: زارعی، یعقوب، ۱۳۶۳-

انتشارات ناگوس
بلوار کشاورز - خیابان آذر - کوچه پارسی - پلاک ۱۰
تلفاکس: ۶۶۳۷۸۹۵۱ - ۶۶۴۷۸۹۵۴

پیشگفتار

مناطق مرزی از دیرباز به دلیل عواملی همچون: دوری از مرکز، ناپایداری سکونت، تفاوت‌های فرهنگی، مبادلات مرزی، پیوندهای فضایی و تهدیدات مختلف خارجی و ... همواره در برنامه‌ریزی‌های توسعه و آمایش سرزمین نگاه ویژه‌ای را به سمت خود معطوف داشته‌اند. ضرورت این نگاه وقتی مشخص می‌شود که بدانیم ۱۵ استان از ۳۱ استان کشور در زمره مناطق مرزی قرار گرفته‌اند و قریب به ۵۰ درصد از مساحت جمعیت کشور در مناطق مرزی کشور به سر می‌برند.

استان پراور سیستان و بلوچستان یکی از مناطق مرزی است که از موقعیت ژئوپولیتیکی و حساسی برخوردار است. این استان که با وسعت حدود ۱۸۷۵۰۲ کیلومتر مربع معادل ۱۱/۵ درصد مساحت کشور را به خود اختصاص داده است، بر اساس آخرین تقسیمات کشوری دارای ۱۹ شهرستان، ۳۷ مرکز شهر، ۴۰ بخش و ۱۱۲ دهستان است که بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در آبان ۱۳۹۰ جمعیتی برابر با ۲۷۷۵۰۱۴ نفر را در خود جای داده است. اهمیت این استان در ساختار منطقه‌ای و سطح بین‌المللی وقتی نمایان‌تر می‌شود که مشخص می‌شود قریب به یک‌ششم از کل مرزهای جمهوری اسلامی ایران برابر با ۱۵۸۰/۲ کیلومتر مربع را به خود اختصاص داده است. بیشترین طول مرزی این استان به ترتیب با کشور پاکستان (۹۲۱/۷ کیلومتر مربع) و سپس افغانستان (۲۸۸/۵ کیلومتر مربع) است. این در حالی است که استان سیستان و بلوچستان با ساحل دریای عمان نیز ۳۷۰ کیلومتر مرز آبی دارد.

علی‌رغم ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مرزی استان سیستان و بلوچستان، ارتباط استان با کشورهای حاشیه خلیج فارس و شبه‌قاره هند از سوی دیگر اما بایستی دغدغه داشت مناطق مرزی به دلیل تماس با محیط بیرونی همواره در معرض طیف گسترده‌ای از انواع تهدیدات بالقوه و بالفعل قرار دارند؛ از این‌رو ایجاد تمهیدات لازم جهت تأمین ایمنی و مقابله با این تهدیدات در این مناطق امری بسیار حیاتی به نظر می‌رسد. در این راستا، پدافند غیرعامل نمونه‌ای از تدابیر مؤثر دفاعی و هوشمندانه است که مبتنی بر پیشگیری و مدیریت پیش از بحران است. رویکردی غیرمسلحانه که می‌تواند جهت کاهش آسیب‌پذیری نیروهای انسانی، تأسیسات، تجهیزات و شریان‌های حیاتی کشور در مقابل بحران‌ها (با منشأ طبیعی و انسانی) به کار گرفته شود.

از آنجا که امروزه در نظام سیاسی، کشورها با انواع جدیدی از تهدیدات روبرو هستند که می‌بایستی برای مقابله با آن دفاع جدیدی متناسب با همان تهدید در نظر بگیرند، لذا شناسایی دقیق تهدیدات امری بسیار کلیدی است که می‌تواند راهبردهای خاصی برای مقابله همان تهدید را ارائه دهد. بی‌تردید شناسایی ماهیت و جنس تهدید و شناخت زمینه‌های تهدید می‌تواند ما را در

حوزه‌های جدید به‌سوی پایداری ملی و کاهش آسیب‌پذیری هدایت نماید و در این میان پدافند غیرعامل به‌عنوان یکی از مؤثرترین و پایدارترین روش‌های دفاع در مقابل تهدیدات خارجی و آسیب‌های داخلی است که اعمال اصولی آن ضمن کاهش خسارات، می‌تواند متجر به ایمن‌سازی زیرساخت‌های دفاعی کشور در جهت توسعه ایمن و پایدار دفاعی نیز گردد.

فقدان یک تحلیل جامع در حوزه پدافند غیرعامل در مناطق مرزی شرق کشور و به‌ویژه استان مرزی سیستان و بلوچستان موجب گردید تا این کتاب به رشته تحریر درآید. هرچند این کتاب نمی‌تواند در حوزه مورد مطالعه خود همه زوایای تهدیدات و آسیب‌های مناطق مرزی این استان را پوشش دهد و فاغ از نقص و کاستی باشد، اما نویسندگان تلاش نموده‌اند تا با نگاهی توأم با حس مسئولیت‌پذیری و با استفاده از اسناد و منابع موجود و بررسی‌های میدانی، در یک قالب‌بندی کامل آسیب‌ها و تهدیدات حاکم بر نظام برنامه‌ریزی مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان را از منظر اصول پدافند غیرعامل مورد ارزیابی و تحلیل قرار دهند تا ضمن شناسایی مطلوب تهدیدات، با ارائه راهبردها، کاربرد فرصت‌ها به‌صورت هدفمند و برنامه‌ریزی‌شده به کار گرفته شوند و زمینه آمایش فضایی مناطق واقع در نوار مرزی این استان که نقشی کلیدی در تحولات سیاسی، جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ... کشور ایفا می‌نمایند فراهم شود.

دکتر مهدی رحمانیان نوشککی / دکتر یعقوب زارعی

فهرست مطالب

فصل اول: سیر تاریخی پدافند غیرعامل در ایران

۳	مقدمه
۴	سیر تاریخی پدافند غیرعامل
۶	سیر تاریخی پدافند غیرعامل در ایران
۸	دوره مادها (قرن نهم ق.م تا قرن هفتم ق.م)
۱۰	هخامنشیان (از قرن هفتم ق.م تا چهارم ق.م)
۱۴	سلوکیان و اسکانیان (از قرن سوم ق.م تا قرن سوم میلادی)
۱۷	ساسانیان (از قرن سوم تا هفتم میلادی)
۱۹	دوران اسلامی
۲۲	ایران معاصر

فصل دوم: مبانی و مفاهیم پدافند غیرعامل

۲۷	مفهوم مرز
۲۹	انواع مرزها
۲۹	مرزهای طبیعی
۲۹	مرزهای انسانی
۲۹	مرزهای قراردادی
۳۰	مرزهای موقت
۳۰	مرزهای هوایی
۳۰	مرزهای زمانی
۳۰	کارکرد مرز
۳۱	عوامل مؤثر بر کارکرد امنیتی مرز
۳۱	عوامل سیاسی
۳۲	عوامل اقتصادی
۳۲	عوامل انسانی

۳۳		خصوصیات و ویژگیهای مناطق مرزی ایران
۳۴		تهدید و انواع آن
۳۴		تهدیدات بیرونی
۳۵		تهدیدات داخلی (ملی)
۳۶		ماهیت تهدیدات
۳۶		تهدیدات سیاسی
۳۶		تهدیدات اقتصادی
۳۶		تهدیدات نظامی
۳۶		تهدیدات فرهنگی اجتماعی
۳۷		تهدیدات زیست محیطی
۳۷		مفهوم دفاع و پدافند
۳۹		اهداف پدافند غیرعامل
۴۰		اصول راهبردی پدافند غیرعامل
۴۳		ارتباط پدافند غیرعامل با نقش سرزمین
۴۴		اهمیت دفاع غیرعامل در کشور
۴۵		نقش پدافند غیرعامل در امنیت ملی
۴۶		سیاستهای کلی نظام در زمینه پدافند غیرعامل
		فصل سوم: پدافند غیرعامل در کشورهای جهان
۵۱		پدافند غیرعامل در کشورهای آمریکای شمالی
۵۱		آمریکا
۵۳		پدافند غیرعامل در آمریکای لاتین
۵۴		پدافند غیرعامل در اروپای غربی
۵۴		انگلستان
۵۶		سوئیس
۵۸		پدافند غیرعامل در اروپای شرقی
۵۹		روسیه

۶۲	پدافند غیرعامل در کشورهای آسیایی
۶۲	چین
۶۴	کره شمالی
۶۵	هند و پاکستان
۶۶	عراق
۶۷	سوریه و لبنان
۶۸	جمهوری اسلامی ایران
۷۰	مزایا و نواقص پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران
۷۰	حوزه دفاعی و امنیت
۷۱	حوزه سایبری
۷۲	حوزه سرمایه انسانی و اجتماعی
۷۲	حوزه جنگ نرم و قدرت نرم
۷۴	حوزه مالی و اقتصادی کشور
۷۵	حوزه فرهنگی
۷۶	حوزه رسانه

فصل چهارم: تحلیل راهبردی مناطق مرزی سیستان و بلوچستان

۸۱	نگاه اجمالی بر سیستان و بلوچستان
۸۳	الگوی تحلیلی SWOT
۸۴	تهدیدات منطقه مورد مطالعه تحقیق و تدوین راهبردهای خاص بر مبنای آن
۸۴	تهدیدات بالقوه و بالفعل کشورهای همسایه استان (پاکستان)
۸۴	بلوچها
۸۵	درگیری فرقه‌های در پاکستان
۸۵	نبرد چهارم هند و پاکستان
۸۶	مرز دریایی گوادر
۸۷	حقابه رودهای مرزی
۸۷	استفاده معبری آمریکا جهت حمله به ایران

- نفوذ و هابیت ۸۷
- اشکال ساختاری در مرزبانی پاکستان ۸۸
- گروه‌های معاند، فرصت‌طلب و اشرار ۸۹
- تهدیدات بالقوه و بالفعل کشورهای همسایه استان (افغانستان) حقایق هیرمند ۸۹
- رقابت‌های معبری ۹۰
- حمایت فرهنگی ۹۱
- مواد مخدر ۹۱
- آسیب‌های (نقاط ضعف) بالقوه و بالفعل داخلی تحریکات قومی-مذهبی ۹۲
- واگرایی در سیستان و بلوچستان ۹۳
- احساس محرومیت نسبی در میان قوم بلوچ و تأثیر آن بر خشونت سیاسی ۹۳
- عوامل زمینه‌ساز بحران و ناامنی در استان عوامل جغرافیایی ۹۴
- کانون‌های فرسایش بادی در استان سیستان و بلوچستان ۹۵
- عوامل اجتماعی و اقتصادی ۹۸
- تبادلات مرزی غیرقانونی (قاچاق کالا) ۹۸
- رشد سکونتگاه‌های غیررسمی ۹۹
- تنگناهای توسعه صنعتی استان ۱۰۱
- بنادر ۱۰۱
- ارتباطات ۱۰۲
- فرصت‌ها- بالقوه و بالفعل کشورهای همسایه استان کریدور شمال و جنوب ۱۰۲
- مسیر جاده ابریشم ۱۰۳
- نقاط قوت بالقوه و بالفعل استان گردشگری قاعده مثلث امنیت، همدلی و توسعه ۱۰۵
- گردشگری میراث فرهنگی ۱۰۵
- گردشگری اجتماعی ۱۰۶
- گردشگری محیط‌زیست ۱۰۶
- گردشگری ورزشی ۱۰۷
- گردشگری بازرگانی و تجاری ۱۰۷

۱۰۸.....	بهره‌گیری از انرژی‌های تجدیدپذیر با استقرار نیروگاه خورشیدی
۱۰۹.....	بندر چابهار
۱۱۰.....	تأثیر بازارچه‌های مرزی بر بازارهای غیررسمی
۱۱۶.....	ارائه راهبردهای پیشنهادی و سیاستها
	راهبردهای اساسی پدافند غیرعامل در آمایش مناطق مرزی
۱۱۶.....	استان سیستان و بلوچستان
۱۱۶.....	اقدامات پدافند غیرعامل در زمینه مذهب
۱۱۶.....	اقدامات پدافند غیرعامل در حوزه کالبدی و کاربریهای شهری
۱۱۷.....	اقدامات پدافند غیرعامل در زمینه قومیتها
۱۱۸.....	اقدامات پدافند غیرعامل در زمینه جمعیت
۱۱۸.....	اقدامات پدافند غیرعامل در زمینه قاچاق
۱۱۹.....	اقدامات پدافند غیرعامل در ارتباط با صایع
۱۱۹.....	اقدامات پدافند غیرعامل در ارتباط با مرزها
۱۲۰.....	سخن آخر
۱۲۳.....	فهرست منابع